

ФОРМУВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасна система освіти покликана сприяти реалізації основних завдань культурного, соціального та економічного розвитку суспільства, тому що саме вона готує людину до активної діяльності в різних сферах суспільного життя. Велике значення має здатність навчального закладу вдосконалювати підготовку конкурентоспроможного фахівця, опираючись на попередній позитивний досвід. Безумовно, XXI століття – інформаційне. “Хто володіє інформацією, той володіє світом” – ми щодня переконаємося в справедливості цього вислову. Уже давно терміни “інформація”, “інформаційна система”, “інформаційна діяльність”, “інформаційна культура”, “інформаційні технології” стали поширеними та часто вживаними. Глобальна мережа Internet, основні її служби – World Wide Web (Всесвітня павутина або єдиний інформаційний простір), електронна пошта, служба FTP (передача файлів), служба Usenet (групи новин або телеконференції), служба передачі миттєвих повідомлень, IP-телефонія та багато інших широко використовуються в повсякденному житті студентства [2]. У зв'язку з цим виникає необхідність в організації та здійсненні ефективного управління цією діяльністю.

Проактуальність цієї проблеми свідчать наукові пошуки в галузях педагогіки та психології. Використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі розглядається в роботах В. Беспалько, В. Бикова, Н. Бойко, Б. Гершунського, Р. Гуревича, В. Краснопольського, В. Мокляка, О. Романишина, С. Скуратівської, Д. Соєр, Р. Шенк та інших; дидактичним та психолого-педагогічним проблемам використання інформаційних технологій у формуванні самостійності студентів присвячені праці В. Бойко, А. Верхоли, І. Воронцової, І. Голяд, О. Джеджули, Д. Кільдерова, М. Козяра, Г. Райковської, В. Рукавішнікова, В. Нілової, В. Сидоренка, Т. Чемоданової, М. Юсупової та інших. Проте, незважаючи на значну кількість досліджень у цій області, проблема розкриття потенціалу інформаційно-комунікаційних технологій у процесі формування самостійності студентів залишається актуальною.

Необхідність пошуку нових підходів щодо організації самостійної роботи студентів у сучасних умовах, де інформаційні технології є невід'ємною частиною навчального процесу, а допомога і контроль з боку викладача не пригнічуватимуть ініціативи студента, а привчатимуть його самостійно вирішувати питання організації, планування, контролю за своєю навчальною діяльністю, виховуючи самостійність як особисту рису характеру, пов'язана з розв'язанням таких протиріч: між динамічним розвитком інформаційних технологій, засобів дидактичного супроводу та збереженням традиційних моделей навчання; між потребами в опануванні способів моделювання навчання з застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій і відсутністю реалізації процесів системних технологій.

Актуальність розв'язання цих протиріч визначає предмет та мету нашого дослідження; визначення ефективних методів організації самостійності студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій з урахуванням

сучасних вимог та умов суспільства; розкриття умов та методів її ефективної організації як цілісної системи освітнього середовища.

Сьогодні не існує сталої дефініції поняття “інформаційна технологія”. Наведемо декілька з них [2].

Інформаційні технології, ІТ, інформаційно-комунікаційні технології (*Information and Communication Technologies, ICT*) – сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою збирання, обробки, зберігання, розповсюдження, відображення і використання інформації в інтересах її користувачів.

Інформаційні технології – технології, що забезпечують та підтримують інформаційні процеси (процеси пошуку, збору, передачі, збереження, накопичення, тиражування інформації та процедури доступу до неї).

Інформаційна технологія – цілеспрямована організована сукупність інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування.

Інформаційна технологія — це сукупність методів, виробничих процесів та програмно-технічних засобів, об'єднаних у технологічний ланцюжок, що забезпечує виконання інформаційних процесів з метою підвищення їхньої надійності та оперативності і зниження трудомісткості ходу використання інформаційного ресурсу [2].

Студенти за допомогою комп'ютера та інформаційно-комунікаційні технологій виконують різноманітні завдання: набір та друк текстової інформації, робота з електронними таблицями, базами даних, обробка малюнків та фото у графічних редакторах, створення сайтів, презентацій, буклетів, підручників, спілкування (з допомогою миттєвих повідомлень, електронної пошти, відеозв'язку в режимі on-line – програми skype) тощо.

Самостійність студентів багато в чому залежать від рівня їхньої інформаційної культури, а саме від уміння самостійно здобувати нову інформацію, аналізувати і використовувати інформаційний потенціал для орієнтації у провідних концепціях і теоріях, щоб на їхній основі формувати власне мислення в процесі освітньої й наукової діяльності (М. Айзенберг, Г. Воробйова, І. Геллера, Н. Гендіна, М. Жалдак, Н. Морзе, Л. Макаренко, Є. Полат, Л. Савенкова, С. Яшанова).

За визначенням Н. Бойко, «самостійна робота – це складне багатомірне педагогічне явище, яке включає систему взаємопов'язаних структурних і функціональних компонентів, що утворюють цілісну єдність, підпорядковану цілям виховання, освіти і розвитку в умовах її опосередкованого управління та самоуправління» [1, с.14]. Якщо навчальний матеріал опрацьовується власноручно, самостійно (індивідуально) виконується завдання від його постановки до аналізу отриманих результатів, то засвоюється не менше 90 відсотків інформації [4]. Саме тому вища школа поступово, але неухильно переходить від передачі інформації до керівництва навчально-пізнавальною діяльністю, формування у студентів навичок самостійної творчої роботи.

Рівень розвитку самостійності залежить від умов, у яких розвивається особистість, характеру її стосунків з довкіллям. Для ефективного функціонування технології формування самостійності студентів науковці виявили такі психолого-педагогічні умови [1, 3]:

- залучення студентів до різноманітних форм та видів творчої діяльності, яке передбачає, що студенти включені у навчально-пізнавальну діяльність, пов'язану з творчими пошуками та створенням творчого результату;

- збагачення змісту освіти прийомами та методами, які мають вплив на мотиваційну, вольову, емоційну та діяльнісну сфери особистості: рефлексивно-стимулюючі, мотиваційно-стимулюючі, діяльнісно-організаційні;

- включення до навчально-пізнавального процесу творчих завдань, які формують творчу самостійність студентів: завдання на рефлексивну здогадку, творчу інтерпретацію тощо.

Аналіз літератури та узагальнення власного досвіду роботи дають змогу виділити дидактичні можливості в процесі формування самостійності студентів, а саме:

- забезпечення гнучкості навчального процесу за допомогою варіативності;

- зміни змісту і методів навчання, форм організації навчальних занять, поєднання різних методик навчання для студентів різного рівня підготовки;

- варіювання складності та об'єму завдань, темпу їх виконання;

- активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів за рахунок моделювання якісно нового типу візуалізації навчального матеріалу, як реальних, так і віртуальних об'єктів, процесів та явищ;

- посилення мотивації і пізнавального інтересу студентів у навчанні за рахунок інтерактивних методів навчання, можливості індивідуалізації та диференціації навчання;

- якісні зміни контролю знань і умінь навчальними програмними засобами (здійснення контролю з діагностикою, зворотнім зв'язком і оцінюванням етапів, надання контролю характеристик систематичності й об'єктивності);

- реалізація технічних можливостей інформаційно-комунікаційних технологій, здійснення педагогічної корекції і безперервного зворотного спілкування та зв'язку [1, 4].

У самоосвітній діяльності (і не тільки для студента) джерелом інформації і порадицею є книга, що засвідчує і латинське прислів'я: «Книжки - друзі, книжки - вчителі». Але у сучасних умовах інформатизації суспільства та оновленої педагогічної системи проблема самостійності виходить на якісно новий рівень: на сучасному етапі книгу замінили інші джерела інформації, такі як інформаційно-комунікаційні технології, а студенти є «жителями» соціальних мереж, Інтернет-простору, віртуального комп'ютерного світу.

Інтерактивність гіпермедійних, гіпертекстових і мультимедійних технологій та аналіз досвіду використання комп'ютера дозволяють виокремити основні функції інформаційно-комунікаційних технологій в процесі формування самостійності студентів:

- навчальна: реалізація принципу наочності, диференціації та індивідуалізації навчання, реалізація змісту технологічної та професійної освіти в сучасних інформаційних умовах, використання інноваційних методів, оптимізація процесу навчання;

- мотиваційно-емоційна: створення стійкого пізнавального інтересу, зацікавленості не тільки змістом навчання, а й способом здобуття знань, формування позитивного ставлення до навчання;

- особистісного розвитку: розвитку і виховання навичок та здібностей, що мають вирішальне значення для сучасної та майбутньої діяльності майбутніх фахівців, наприклад: розвиток та вдосконалення фахових компетентностей та комунікативних здібностей студентів, розвиток та вдосконалення умінь працювати в групі, планувати діяльність, презентувати результати досліджень тощо;
- менеджменту: управління навчальною інформацією та навчальною діяльністю студентів.

Узагальнення педагогічного досвіду та результати дослідження стали підтвердженням висунутого припущення про те, що ефективність формування самоосвіти студентів підвищиться, якщо в систему організації самостійної роботи будуть включені інформаційно-комунікаційні технології, які дозволять скоротити час на отримання нових знань та зробити даний процес бажаним і цікавим. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розкритті проблем, пов'язаних із формуванням самостійності студентів в умовах дистанційного навчання.

Список використаної літератури

1. *Бойко Н. І.* Організація самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів в умовах застосування інформаційно-комунікаційних технологій: Автореферат дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Н.І. Бойко. – Київ : Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, 2008. – 24 с.
2. *Гаєвський О. Ю.* Інформатика. Навчальний посібник // О.Ю. Гаєвський – К.: “Видавництво А.С.К.”, 2003. – 512 с.: іл.
3. *Гуревич Р. С.* Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі і наукових дослідженнях // Р.С. Гуревич, М.Ю. Кадемія. – К.: Освіта України, 2007. – 396 с.
4. *Кадемія М. Ю.* Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі: Навчальний посібник / М.Ю. Кадемія, І.Ю. Шахіна. – Вінниця : ТОВ «Планер», 2011. – 220 с.

Микола Шевчук

ОСНОВНІ НАПРЯМИ УПРОВАДЖЕННЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ “ПРО ВИЩУ ОСВІТУ”

У 2014 р. Верховна рада України прийняла Закон України “Про вищу освіту”, який заклав нормативно-правові засади державної політики у сфері вищої освіти, спрямованої на її системне реформування. Метою цього Закону також є удосконалення системи підготовки фахівців у так званому “трикутнику знань” (освіта-наука-інновації). Особистість, завдяки цьому Закону, має стати здатною динамічно та адекватно реагувати на виклики і потреби економіки, він має забезпечити якість знань, умінь та практичних навичок осіб, що навчаються, відповідно до міжнародних стандартів якості вищої освіти та стандартів України.

Цей Закон визначає, що формування і реалізація державної політики у сфері вищої освіти забезпечуються через:

1. розвиток автономії вищих навчальних закладів;